

ШЫН

№ 183 (13783)

1988 чылдың август 7, воскресенье

1925 чылда үндүзүлгөттөгөн

Өртөө 3 көпөк

СЭКП ОБКОМУНДА

СЭКП обкомунга август 5-те партия хооромуну болгаш райкомнарның бирги секретарының, В. И. Ленин аттыг «Тыва дүгү» комбинаттың болгаш «Тыва кобальт» комбинаттың партком секретарының, хоорай-куускомнар даргаларының чөвүлел хуралы болган.

Чөвүлел хуралды СЭКП обкомунга бирги секретары Г. Ч. Шарипов чоруткан.

Чөвүлел хуралда партияның XIX Бүтү-эвилел конференциясының болгаш СЭКП ТК-ның июль (1988 ч.) Пленумунун шийирлерин боттандырып чоруткан болгаш холбашкан практиктик сорулгаларын чугаалажы көргөн.

Аш-чем программаны боттандырып чорутканга оза көчүзгөй улаандырган. Чурт-тамын оюну аш-чем продуктулары-биле халыктарын эки-жерлерин, бар бооп турар

бүтү-ле курлавырларын калбаа-биле ажылдарын, соохо-тарга ээти, сүтү, ногааларын өске-дээ продукттарын бүдүрерин, өстүрерин, бүдүрүлгелерин болгаш организациаларын дузалал ажылдарын хөгжүдериин, чурттакы чоңууа хуу ажыл-агыйн хөгжүдериин эргежок чугулазын онзаал демдегезин. Бүтү-ле бүдүрер чүдүлгелерин өстүрүп, болбазыралды кылдырып, шыгжаарын болгаш садым-саарын экижидер талазы-биле соогааралды бол-бас демдегери ап чорудар херек.

Кижилерин болгаш коллективтерин аргаларын улам до-лу ажылдарын болдурар база алымында барып, кезде ажыл-агый продуктуларын бүдүрерин өстүрер бригада өр-бүлө болгаш арена кезгелерин кезде ажыл-агыйга негиздерип талазы-биле партия, ажыл-

агый органиаларын сорулгаларын тодаргай чугаалажы, чуртталга бажынарын, социал-культура ужу-дузалыг объектилерин ажылдап кин-дер планнарын күөсөдүр, ту-дуг организациаларын ажыл-агый экижидер-биле бүтү-ле чүдүлгелерин кылдыр деп чөвүлел хуралда чугаалажы. Чурт-талга айтырларын дүргө шийирлерин-биле күрүе, кооператив болгаш хуула ту-дугларын хемчээни калбар-тур херек.

Кем-херек үгүлдер, корум-чүрүм хажылдар чоруткан-биле, арагалашкын болгаш алкогондун-биле база өске-дээ таарымча чок болушкуннар-биле демиселди күшүлдер дугайында партия конференциянын айтырларына дүштүр идея-кижизилгелерин ажылды утка-шынар, те-вирлерин болгаш методтарын дүргө экижидер талазы-биле

сорулгаларын салган.

Республиканың партия органиаларына отчеттарын болгаш сорулгаларын эртен-тер талазы-биле партия комитеттеринин сорулгаларын чугаалажы. Отчет-сонгула-дыг кампанияны партия кон-ференциянын СЭКП ТК-ның июль (1988 ч.) Пленумунун негиздерип дүштүр, иде-политикти болгаш организаци-лык белке демдеге эрттерин, партия организациаларын болгаш сорулгаларын органиаларын, коммунист бүрү-нүч ажылдарын стилин болгаш методтарын бот-шүтүмүдүккөй-бү-биле база, принципалдыг үндөп көрүп демдегезин. XIX партконференциянын эгел-зин чугааны отчет-сонгула-дыг хуралда ола-за принцип-палыг болгаш ажал-агыймы байдал-биле уламчылаан турар ужурулут. Херек кырдыга боттут түнелелерин челип алып, массаларга сөс-биле

эвэс, а ажал-херэ-биле ажал-дал бидир, арын-чурулут бол-гаш инициативти коммунист партия аге организациаларына хээн удуртсуу дээш ажал-херекти ыңаар тургузар херек.

Чөвүлел хуралда амгы сорулгаларын шийирлеринче удуз кичээгенин улаандыр-ган. Партия организациалары күрүе планнарын ыңал-ла күөсөдүрүп күш-ажылды коллективтерин мобилизастар ужурулут деп демдегезин. Бө-дүрү болгаш чүдүлүт мал чөмчирин болгаш эртен-терин чүдүлгелерин, ону челип алып-биле ас хүн бүрүзү шын ажалдары, дүжүт ажал алышкынды, инитиян ма-лын иштэгаларында белет-керип эрксон чугула.

Чөвүлел хуралда ажалдыг республиканың Министрлер Чөвүлелиниң даргазы В. Е. Серков, СЭКП обкомунун секретары А. К. Канкай, III Д. Ооржак, партия обкомунун харысаламгы ажал-дакчылары киришкен.

1932-1933 чылдарда ОГПУ-нук (Курчунни каттышкан) политикти эргелдиргич кол-легия доктааларын өсү-дүрү М. Н. Ротин, М. С. Иванов, В. И. Казорон, Л. Б. Камениев, Г. Е. Зинovieв, Л. А. Галкин, В. И. Демидов, П. П. Федоров, Г. Е. Рохин, П. М. Замитин, Н. И. Коло-колов, В. Л. Лисьянский, В. Б. Горелов, А. Н. Селеков, Д. П. Марешкин, Н. И. Васильев, Б. М. Пташник, Я. Э. Стя, П. Г. Петровский, И. С. Ро-зенгауз, Я. В. Старосельский, М. А. Карнаух, С. В. Токарев, М. И. Мебель, А. В. Каюков, П. А. Салыченко, И. Н. Бор-жор, А. С. Зельдин, А. И. Колосовский болгаш М. Е. Равин-Черкасский оларга суу-дүзү ажал-бүрү хемчеглерин онза, көсөмө харысалам-гыга кирген.

Совет эрге-чатырлары-биле де-мисежир болгаш СЭКП-ге капитализмга катал тургузар сорулга-биле «марксист-ле-нинизмдерин эвилде» деп контрреволюцист организаци-яны, бо организацианын программаныг документини бел-леткен болгаш антисовет ажал-чорудулаан кылдып тур-ган деп, олар шунтуу буруу-датырган.

Хоолуу каржыны-биле ха-жылдып турган бо херектер талазы-биле истагелер чорут-кан деп доктааткан. Л. Б. Камениев болгаш Г. Е. Зинovieв бурууламышкын шунт онаваан. Харысаламгы кирген кижилерин антисовет кеминг ажал-чорудулаанын дугайында мездер херектерин материалдарында чок болган. Оларны программаныг документини айткан политик-ти болгаш теистик үс-бодоларында хамаарыштыр чүдүзү, ол чүдүлдер дискус-сия харахтерин болгаш совет эрге-чатырлары дүжүрерин, сандарыныче азы кош-кадырыче уткалып кыгырлар чок болган.

1988 чылдың июльда СЭКП-нин Дээди судуу шийир СЭКП-нин Дээди судуу шийир коллегияны 1936 чылдың август 19-24-те ажал суд хурал-зына көрүп турган. Бо херек талазы-биле Г. Е. Зинovieв, И. П. Бакаев, С. В. Мрачковский, В. А. Тер-Ваганян, И. Н. Смирнов, Е. А. Рейнгольд, Р. В. Пикель, Э. С. Гольман, Фри-Давид (И. Д. Кру-тальский), В. П. Ольберг, К. Б. Берман-Юри, М. И. Лүре болгаш Н. Л. Лүре, а ол шыкып көсөмө харысалам-гыга база катал онавир-ган Г. Е. Зинovieв болгаш Л. Б. Камениев олар көсөмө херэ-зиян ээ дээш демдегиз-биле шийирткен.

Бо кижилер антисоветчи-лык, шон, хоралакч болгаш тер-рористи ажал-чорудулаан үгүлгелер турган. С. М. Ки-ровту өлүрүргө болгаш пар-тиянын база чазакты удуз-тукчуларына удуз террористи

гауз оларын суд дүзүрү, бои мурунда апарган турган. 1937 чылда М. Н. Ротин, Г. Е. Рохин болгаш П. М. Замитин оларга ола болгаш өске-дээ хоолун буруула-дышкын-биле көсөмө херэ-зиян катал онавир болгаш СЭКП-нин Дээди судуу шийир коллегияны оларын адып шийир кылдыр буруулашкан, СЭКП-нин Дээди судуу пле-нуму 1988 чылдың июльда ол кижилерге хамаарыштыр шийирткелерин күш чок бо-дурган болгаш оларын херек-теринде кем-херек үгүлгелерин чок болганын барымда-лаш соксаткан.

1935 чылдың январь 15-16-да СЭКП-нин Дээди судуу шийир коллегияны Л. Б. Камениев, Г. Е. Зинovieв, А. М. Гертин, А. С. Зельдин, Б. Н. Саков, Г. Е. Зинovieв, И. П. Бакаев, Я. В. Шаров, И. С. Горешкин, Н. А. Шарков, Г. Ф. Федоров, С. М. Гессен, И. И. Тарасов, Л. Я. Файнгольц, А. В. Гершберг, А. И. Анисин, А. В. Перимов, Б. Л. Браво, А. Ф. Башкиров олар «Москва төв» дээр херек дүзүрү ха-ра-бажын чорудулаанын анги-ныг хауусаларына шийирткен.

Контрреволюцист чажыт органи-яны тургускан кылдыр оларын буруулашкан болгаш кол удузтукчу Г. Е. Зинovieв деп көргөн. Организаци-яны сорулгазы болгаш пар-тиянын болгаш чазакты удуз-тукчуларына хамаарыштыр террористи чорутканы үгүл-гелерин, С. М. Кировту өлүрүргө белеткээрине киржиле деп шамал бижээн.

Херекти хыял көргө, ол талазы-биле материалдарын күтүлөп киргенин көргүсүн. Ол кижилер хоралакчы органи-яны тургускан, анти-советчи ажал-чорудулаан олар чорутканы турган.

СЭКП-нин Дээди судуу шийир Г. Е. Зинovieв, А. М. Гертин, А. С. Зельдин, Б. Н. Саков, Г. Е. Зинovieв, И. П. Бакаев, Я. В. Шаров, И. С. Горешкин, Н. А. Шарков, С. М. Гессен, И. И. Тарасов, Л. Я. Файнгольц, А. В. Гершберг, А. И. Анисин, А. В. Перимов, Л. Б. Камениев, Б. Л. Браво болгаш А. Ф. Башкиров оларга хамаарыштыр херектин талазы-биле шийирткен күш чок болдурган болгаш истек-ти, оларын хеделишкын-ринде кем-херек үгүлгелерин чок болганын барымдаалаш сок-саткан.

Г. Ф. Федоровту 1965 чыл-да агарткан.

«Троцкист-зиновьевчи анти-советчи каттышкан блок» диктерин дугайында херекти СЭКП-нин Дээди судуу шийир коллегияны 1936 чылдың август 19-24-те ажал суд хурал-зына көрүп турган. Бо херек талазы-биле Г. Е. Зинovieв, И. П. Бакаев, С. В. Мрачковский, В. А. Тер-Ваганян, И. Н. Смирнов, Е. А. Рейнгольд, Р. В. Пикель, Э. С. Гольман, Фри-Давид (И. Д. Кру-тальский), В. П. Ольберг, К. Б. Берман-Юри, М. И. Лүре, Н. Л. Лүре, а ол шыкып көсөмө харысалам-гыга база катал онавир-ган Г. Е. Зинovieв болгаш Л. Б. Камениев олар көсөмө херэ-зиян ээ дээш демдегиз-биле шийирткен.

Бо кижилер антисоветчи-лык, шон, хоралакч болгаш тер-рористи ажал-чорудулаан үгүлгелер турган. С. М. Ки-ровту өлүрүргө болгаш пар-тиянын база чазакты удуз-тукчуларына удуз террористи

чорутканы белеткээрине та-мэралыг дээш шийирт-кен.

Херекти, материалдарын иштэп хыял көргөндөй алаш көргө, олар бала-ла үдүзгө чок терге шийирткен бооп турар. СЭКП-нин Дээди судуу пле-нуму СЭКП-нин Чингиз чөвүлелеринде дугайында негиздерип халы-дан, шийирткен күш чок бо-дурган болгаш Г. Е. Зинovieв, Л. Б. Камениев, Г. Е. Зинovieв, И. П. Бакаев, С. В. Мрачковский, В. А. Тер-Ваган-ян, И. Н. Смирнов, Е. А. Рейнгольд, Р. В. Пикель, Э. С. Гольман, Фри-Давид (И. Д. Кру-тальский), В. П. Ольберг, К. Б. Берман-Юри, М. И. Лүре болгаш Н. Л. Лүре оларын хеделишкын-ринде кем-херек үгүлгелерин чок болганын барымда-лаш соксаткан.

Л. Б. Камениев «Кремль херэ» дээр херек дүзүрү 1935 чылдың июль 27-де шийирт-кен СЭКП-нин Дээди судуу пле-нумуна доктаалы дүзүрү база агарткан.

1937 чылдың январь 30-де СЭКП-нин Дээди судуу шийир коллегияны ажал ху-рамалыг Ю. Л. Пятаков, Л. П. Сербяков, Н. И. Му-равов, Я. Н. Дробин, Я. А. Ливши, М. С. Бугославский, И. А. Кияев, С. А. Ратайчак, И. О. Норкин, А. А. Шестов, И. Д. Турок, Г. Е. Пушин, И. И. Грине олар азы шийир-ткен. Г. Я. Сокольников, К. Б. Равен, В. В. Арнольд болгаш М. С. Строилов олар анги-агы хауусаларга коста-лын казылып шийирткен. Язын болганга В. В. Арнольд болгаш М. С. Строилов олар-ны боттары чок терге үзүл-гө шийирткен дүзүрү азын каан.

Оларын «антисоветчи тер-гелешек троцкист төп дээрзи» тургусканы болгаш ажа бак-таал турганы, өскөрүшкө, шон, дисерия-хоралакч болгаш террористи ажал-чоруду-лаан дээш буруулашкан.

Ол кижилерге удуз ажал үдү-дүргө бурууламышкын ула-ныш чок, а херекти мате-риалдары күтүлөп кылдылаан болганы тодараттыган. «Анти-советчи, тергелешек троцкист төп» деп казыл-даа мыдыг төз база турбаан.

СЭКП-нин Дээди судуу пле-нуму Ю. Л. Пятаков, Я. А. Ливши, Я. Н. Дробин, С. А. Ратайчак, А. А. Шестов, Г. Я. Сокольников, К. Б. Равен, В. В. Арнольд оларга хамаарыштыр шийирткен күш чок болдурган болгаш олар-ны хеделишкын-ринде кем-херек үгүлгелерин чок болганын барымдаалаш сок-саткан.

«Айтылган херектерин сайгарып көргөнін түнел-дерини дугайында болгаш хоолу-дүрүм чок терге ре-прессияга таварышкан кижилерин суд дүзүрү апаргы дугайында СЭКП-нин Дээди судууну информацийын чыг-чэргей ап, чүдүлүт деп көргөн.

СЭКП ТК-ның Политбюро-зуну комиссиязы бозууа ажалын уламчылап турар.

«МАЛ ЧЕМИ» ПРОГРАММАНЫ БОТТАНДЫРАР

ЧИДИГ КАДЫР КЫЛАШ-КЫЛАШ

Шыгжаары көчөк-мөчөк, Шыгжаар эртер серек-серек, Сиген терек: чидиг-чидиг, Чидиг кадыр кылаш-кылаш— деп, шүдүкчүн бижээниде ишкын, ситен кезилдез бол-маштын үзүлгө кирген. Кайда-да үлө-херек түлүктөгөн.

Чүдүкчү кирген үш ситенга Чөвүлел хуралы «Искра» со-вохозуна Куулар Күнүгө удуз-тукчу сугаттылар, энеочу-нук кижилерин-дир, Шык ол на-йыралдыг бичи коллектив 7 кижиди тургустунган. Сугат-чылар бо чылдан эгелээ, а-ду бот-оруга-чарыла, бот-ак-шаламышкынне шилчезин, со-хо-д-биле херэ-чарып алаш, дугурулга дүзүрү ажалдап турар.

«Мал чеми» программаны амдыралда боттандырыл-га арга-ла херек. Энео удуз-тукчу К. К. Күчүчү чүдө боттарына эвэс, өскөргө ба-за ситен кезип алдыр чөвүлел алаш. Соң дарага оларын сугатты турары Бөдир-Ба-жыны шыгжаары совохо та-нууна бир агиткарталдыг ситенчилер келер. Оларга ситен кезер дилдиктерин шил-тип тм бээрин сугатчылар-нын удузтукчуна дааскан чү-ве болду. Ыңааган ол хоо-чу сугатчы Кошкар-оол Кү-

жүгет-биле кады ситен шөлү көрүп чорда, чыраа талдарыг бута уунага ужураштыныс.

— Сугатчылар болуп чүдө адымыс артык улус-ла болгай бис— деп, ол сөткынде дүвү-релин ситен үндү. —Биске бисылган 200 га черин ба-йыг сугаттыларга доозуу-тарымны биле, ону мал чеми белеткээр тесонун эргелгиче бериле. Ам 70 гектар хире шадат артымыс.

— Сохо-д-ола-девисээрде 10 га картоф-ль тарып өстүрер. Оон ажалда-кайгалары К. Күчүчү энеочу чорудуп турар. Энео чылды июль 17-де доктап алмаш, чагай дүжүт азымашкын энеочу чугаалаш, ону түнел үндүрүп, бо чылды соок дүжүр хире ситенчиг дүлелерде картоф-ль шөдү шитат турган, аймыл-дан каллап эртин алган дым-надым.

— Турисе өстүрүп көрбөзү — чегенилгес коюут— деп, нотагаларын бирээ мин-дир. —Ону 50 гектар чер-ге олуруткан, олуруткан ара-зын аштаашкын амы чоруттуус. Унген арай пап. Лей кези я и де раск кодаан. Агрономар келгеш, үзүлгө боттары бис-ке берип, турисе тарымны

сүмөдөп турган хирезинде, чо-гун чүдүп мында «чүп үнүп келгенин биле чадашка, ужу-руп тиллап.

Амдыралда боттандырыл-ганы «Мал чеми» про-граммага бир иекке онаш-тыр 2 тонна турисе дээш чы-жыгаш дээш чегенилгес органи-яны сугаттылар, 30 тонна ситен кезип белеткээр даал-га. Амдымында 2 бисеке сараатты тургузуп, чайлыг,

логияны безин шийгээди ал-баан.

Сугатчылар ам арай нога-жаллаш шөдүлө картоф-ль эки дүжүтүп алдырып чигиниле турар.

Уч энео өскө күш-ажылды коллективтер, хы-инити органи-яны сугаттылар, 30 тонна ситен кезип белеткээр даал-га. Амдымында 2 бисеке сараатты тургузуп, чайлыг,

хостуг-үлөрүн мал-чөмчирин хурлаарын тургузгарыг ун-дурп турар.

Даны САЛЧАК.

ЧУРУКТА: (он талазында солгай талазында) Александр Монгуш, Кошкар-оол Күжүгет, Чылаа-оол Хоовалы оларын бердиге даалганы күөсөдүр дээш ситен кезип турары.

Иван ДАМБАНЫЧ ФО-ТОУ.

Хүн келген тудум-на мал чөмчирин белеткелди калбар-тыр сорулга Д. Ч. Күжүгет энео кезишкыннин мурун-да салдыган. Дөнен-оол Чин-гизович 30 чылды иүүрүлде СЭКП-нин XXII съездине ат-тыг совохо транспортте турар. Ол бо чылды «Мал чеми» программаны боттанды-рар херекке талгын удуз ки-зири. Ромаш-агыйа бот-оруга-чарыгалы брига-зында ситен кезер механи-за-

торларын энео удузтукчуу хүлүзгөлине ак сөткынде күү-селли, хай чылда мынчуну байлак арга-дуржулаан аныктарга дамчылып берип турар.

Энео бо хүннерде Бора-Хал девиээрине Харага-ныг деп черде ситен кезиле-ди күтүлүп турар.

ЧУРУКТА: коочу механи-затор Д. Ч. Күжүгет.

Иван ДАМБАНЫЧ ФО-ТОУ.

Хүн айтырынга интервью ДУЗА ХЕРЕК

Республиканың өскө районнарында бодаарга. Улу-Хемини ажал-агыйлары инитини намыга чөмчир ситен-ширбиншиг чүгээр үгөн байдалында белеткеп турар. Август 3-те меэ-дэ-биле алырга, район 8567 тонна ситенин белеткеп алган. Оон иштинде «Улу-Хаа» совохо 1646, «Күш-ажылдыг тоштуу» совохо — 1285 тонна ситенин сарааткан. Аларын ко-жам болуп, бо чылды чаа тургустунга «Яйыг-Хем» совохо-тун белеткеп алган ситенин хемчээли чаа-ла чүс тонна аш-ка. Канчап мыдыг болгаш?

Бүгүн бистик корреспондентинин айтырларында чаа совохотун коа агроному Эрес-оол Базыр-Сатович Куулар харымда тур.

— Ситен белеткелдеге бо-гуну байдалымыс зика багай. Тос кижилер тургустунган ме-ханизастаттырган энео чүдө 130 тонна ситен белеткел. Ол чарикта хол кадырылг. Си-дигелеринде хүн келген тудум долу оор далайын 20 тонна ситен быдала алган. Көргүзү-лгелеринде бо-дур. А далай дүзүрү 2800 тонна ситен белеткээр ужурулут бис. Ону ка-йын кезип алыр билдирмес.

— Сохоуларын организас-тап турда, «Күш-ажылдыг тоштуу» биле «Улу-Хаа» со-вохотарын директорларын ситерге бүтү аргалар-биле ду-залаар дугайында чалмыштыг сестерин дыйкан орган мек. Ам канчап ситен кезип алыр чер чок артыкмын оа?

— Оол биле уругуу эгээр дүзүне кадыг ийик? Мал-ма-ганын, күш-шыдалдын, эт-сөмчир каас-козын сөмчөр болгай. Бистик совохотуука ситен шөдүр хуварда мыдыг болбаан. Ону даргалар ка-бинеттеринде калга көрүп ор-гал хуварын Черлерин атта-рык баа айтыган. Оон түн-селгелер «Күш-ажылдыг то-штуу» совохо биске малташ-баларыг, эгелдиктерин, чаш-тал колаам үгөн шөдөр

айтып берген. Ол 380 гектар шөдүр ситенин бо хүннерде ажал доозуткан бис. «Улу-Хаа» совохо Күсүл-Базыр-оол айтып турган шөдүр ам берес апарган. Ыңааган бистик ду-залаачыларын «дузалам» оон-биле доозулаан оа.

— Эрес-оол Базыр-Сатович, силерин ам 26 муш апар-ган өшкүлдеринин чир чөм-чир кайын алырын планда айтып-ла каан чүсө мынаа?

— Ол дээрме. Магалим-ла! «Күш-ажылдыг тоштуу» совохо бис-ке хай чылдыг ситен үгөн 330 гектар шөдүр бээр турган. Оон алыга, 620 гектар чалгыс чыл-дыг ситен шөдүлден 1500 гек-тар олардан мал чөмчир белет-кеп алыр диген. Ол бүтү чү-дө сөз-чөк палымда чүв-дир ийя. Херек кырдыга чок.

— Берге-ле байдалда улус-тур силер. Оон үнерини ар-галарын даап бодоп-ла ор боор силер?

— Демир-Сугаа чалгыс чыл-дын ситенин кылдыр тараа чы-гырган бис. Оон 250 тонна си-тен ситенин алыр бээр. Бис. Ынп ажалдагы перя 150 тон-на ситенин ситен сазар—боз-таа Оон алыга Шагаан-Амг хоорайын долгалдыр боттаныр

деп тур бис. Хоорай органи-яларын 50 хуууа база биске ситен белеткеп бээр бо-ган. Бо хүннерде сугаттыла системалар эргелди, релакция болгаш өске-дээ коллективтер күженишкын ажалдап тур. Оларны боттарыныч малчын-болуу база шыгжаар дузалашкын болуу деп.

— Кидер-оол Март-оол, Керемей Эрес-оол, Дари-Сурга Диртик, Бис-оол Шунт-оол олар боттарыныч колданышкын ситенин белеткеп киришкен. Сохохо ажалдык кижилер буруу мал чөмчир бе-лекелдинде илелкейип кириж ужурулут.

— Силерин мындыг берге байдалга таварыштырган кижилерин аттарин дилин-би-ле Дорт чугаалап болур силер бе?

— Чоп болбас деп? Мен бо-лаарымга, Агроулетпиркомдан Эрес-оол Менин-оол району агроулетпир каттыжышкын-нынан Николай Вушка олар чаа совохоту ситен шө-дү-биле халдыр айтырмын эргелгич шийирткан.

— Ситен-ширбинг белетке-лини берге айтырмын келер чылды канчаар шийиртээр деп турар силер, Эрес-оол Ба-зыр-Сатович?

— Ол дугайын амдыгаашта болап турар бис. Демир-Сур-гуу ховуларын долу ажылдап ужурулут. Манай эи хол чүдү-сугат. Шагаан-Амг араттарыг ажалдап турган арык буга-ларын дүрткөз, ийтелде-биле 900 гектар шөдүр шийгээди алыр бис.

Белгизин Козур-оол ОЮН чоруткан.

БАШТАЙ КИЖИ ДУГАЙЫНДА БОДААР

МОСКВА. Бистик инитиле-динистин аде тургустунуш-кунуна чаа чадымда, прак-тиктик ажал-херекти база шийирткел, революци хе-делишкын, э-е-чадыла совет профэилдерин кол-ругуларын ВЦСПС-тин пле-нуму тодарып тургузар. Ол бозуун ажалын август 8-те Москвага эгелдэн.

Партиянын XIX Бүтү-э-вилел конференцияны чуртту мурунда туруп турар айты-рларын бүтү комплекзи-нин талазы-биле програм-малыг политикти тургуш-туу ажалдап кылган. Инитиле-дин демократтыг чарытла-чорудулаанын тургусканы чаа байдалды профэилдер

долу хемчег-биле ажылдаар, ажал-херекке, бот-башкар-тылганын эгелерин бадылч-тургузгарына оон киржиле-зин кадыртыр.

Амгыч коюут социал-эко-номикти эрге-ажылдарын, ка-мыкты мурунда күш-ажыл камгалаанын, озал-ондал болдурбаанын, социал стра-ховани, кижини амдыра-лын болгаш тыштангылазын организастарынын талазы-биле профэилдерин ажал-ды коюут удуз ужу-дуза-лыг болу берген. Профэил-дин 142 миллион кезиңке-рин каттышкын турор чуртта эи удуз күтүлүт хей-ини организацианын кол сорулгазы — аде тургусту-

нушкун чорудулазыга бо-дуун турар черин тып алыр, экономикти программаны боттандырып чорудура, чурттуу ажалын аныктып амдырал байдалын экижидер бозуун ажал-чоруду-лаан илелкейилер.

Пленуму киришкелер «СЭКП-ге профэилдер ажал-агыйларын эргелдиргич дугайында» СЭКП хоолу-дүрүм телевидели, профэил-дерин тургузуу сайыраил-жылды-биле холбашкан ай-тырларын база чугаалажып көөр.

Пленумга алеткелди ВЦСПС-тия даргазы С. А. Шалаев кылган.

(СЭТА).

УЖУДУУШКУН ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

УЖУДУУШКУН БАШ-КАРАП ТӨП. «Мир» эртен-шинчилел комплекзинде ужу-дуушкун Владимир Титов болгаш Муса Манаров улам-чылап турар.

«Прогресс-37» транспорт ко-ларын ажалды графикин дүзүрү комсомолдарыг стан-циянын иштинге орбитага че-дирип келгеш чүдүтүп чөт к-е-нин дөжүп кирип алганын. Космос танкеринде саваларын-

даа база блокче жжер сүтү акыр сорулуп алаа. Чокуу хүннерде станицанын катты-каш шийгелдиктеринче озаар чүдүлү немер алыр.

Олар ажылдаар үзү эртен чамдык бөдирлерин болгаш кезектери чаа кезектер-биле солтур. Чижээлде, экижип амдырал халыгыларын, станицанын иштин радиотел-ника аппаратуразын система-

ларыга ажалдар чорудар. Ам болур шийгелдерге херек эи-тин приборларын белеткээрке үени баа ажылдар.

Мезинде хыналдыны түт-илеринде алырга, коман-дирин суулаанын согомы — минтага 60 бортженинине — 65 бооп турар.

Чер чогуун орбитага ажал уламчылашкан.

(СЭТА).

Улусчу чогаадылга көрүлдези

Культура министрствонун эртем-методиктик төвү, Республикалык музыка институту, профессионалдык болгон ВЛКСМ обкомунун бот-тыныгыр композиторларын ирларын республика конкурсунун бо чылды июль 22-25 дүнирине Тыванын суражыла турмушун чери Азас далай эрттирген. Улусчу чогаалдарын үнүзү Бүтү-эниде фестивалдык программалыкта дүштүр болгон бо конкурс ВЛКСМ-ин 70 чыл оюнга турактааттыган.

Улусчу чогаалдарын бо көрүлде-конкурсунга 20 ажыг бот-тыныгыр композиторлар, олардын чогаалдарын күтүр-дүктүр, жюри кижилери, көрүлдеги удуртукчулары — шүптүзү чартык чүс хире кижиге «Азас» турбаатта тымалган. Тыва АССР-ини культураның алдарыг ажалдакчымы Бригад Дүштүр. Тыва АССР-ини алдарыг артык Каз-оол Базан-оол болгон чүкү үнүр ора» Галина Хоавыг, Игорь Душтүр шыкш композиторларын аразында 14 харыг Белекмаа Самыла база турган. Ажым-биле чүталаарга, алаа бүгү салгалдарын бот-тыныгыр композиторларын, төлөөлери боттарынын талаантын көргүскен, арга-дуржулгазын солуккан, арын-шырайыг көрүскен, ажал-ажын сонурга-галык. Ыры чогаалын жигү-деринге, чери мры тургузукчуларын чогаалдык ажалын көдүрүгүнө ук көрүлде уду роладу болгон. Ыдыг көрүлде чылдык-иш организастаарын күтүскен. Чогаалдык эн-лел боду-лаа, Культура министрствонун профессионалдык болгон ВЛКСМ обкомун-даа ону өөренип көөр жураут.

Көрүлдеги негеделин баг-гаар автор бүрүз дөртөн хой

ДАРГА КЕЛБЕЗЕ-ДАА, ЭРТКЕН

энес ырым, нота, болгон күтүр-дүктүр-биле казы белектер алган кээр. Маана чыгыс-даа ырым композиторлар келген, нота-лаа хамык ужур санда энес болгай. Түк-нел үндүрүп турда, ол шыпа-ла, бадаттыктыг турду. Оон ийди бир негелде-бо эи баштайгы мындыг көрүлде болган. ла, конкурска сөөлүг он чыл дургузунда бижиттинген ир-дарын киирери. А даразында мындыг көрүлде болуу болза, бо көрүлдеги соода бижиттинген ирларын киирер ужу-аут. Оон соода, көрүлде са-мында сөөлүг көрүлдеде бээр ирларын киирер.

Бо көрүлдеге бирги терия йаа бот-тыныгыр композиторга тынган: Каз-Хем райондаа комсомолу Ады-на Ионуужалка — ажал-галыг болгон сөөлүг бодунун чогаалык «Бүрү-Акс» деп ырым дэп, Чөөн-Хемчиктен Монгуш Мерген-Херелде — Николай Ондарын сөөлүг бижитин «Чаданна» деп ырым дэп, Ийги терия үш бот-тыныгыр композиторга тынган: Улут-Хемден-Бегия Кад-дыр-оол, Талдылаа комсомолу Мерген Норбута болгон бо чүтүлүк авторунга. Ушкү чери Ондарын Бригад Дүштүр, Кара-Хаактан Солая Ба-зыр-оол болгон Кызылдың уура чүл үнүлүшүнүн сургуулу Игорь Душтүр алган.

Эи ажал бот-тыныгыр композиторга шыналды Тоора-Хем ортук шолалыкын өөреникчи, Белекмаа Самыла сөөлүг болгон ажалын боду чогааткан. «Салгаар-ла мен» деп ырым дэп алган. А эи ажал күтүр-дүктүр шыналды Кур-Чер суураа бот-тыныгыр композитор ажалын — Гали-на Хоавыгын — чогааткан «Берингир күш деп ырым» ырааын дэп «Тывелде» со-костун сандыгы беш харыг

Саяна Хоавыг тынган. Чери ийди, Сүт-Халде де-кционер башкы, бот-тыныгыр композитор Александр Ондар, «Тоора-Хем» сокустун партком секретари, ыраажы Адыс-Семис-Кок, Тоора-Хемде бот-тыныгыр композитор Бүдүштүр Кол болгон шынал алган өс-кө-дө киржикчилер хай. Олар-ны аттары сангаай, чамдык эскерилерини чүталаа кө-рей.

Устуде адаанымдан а-гылда, Кызылдан Амур Хоавыг, Кызыл райондаа Борис Сайын чиктегит чаа кижилер бот-тыныгыр композиторлар аразында кестүп келтирген. Ол кымга-даа эки. Ыччалдак оларын ирларын аразында эриг хан, чаа энес аян бары оларын чогаалдык ажалын-га шын үнелел биринге шал-тыктап турар. Ону демделеп турган, халды-даа автор боду тускай үнүг, хөмнүг бол-гон аяныг болуу ужурут дүрүз иттеас аргаг чок. Чы-жалдаарга, «Чаданна» деп ы-мга хамаарштыр алыр болза, Монгуш Мерген-Херел, шыпа-ла, нылгаларын бирээм бол-ган — чогаалдык боду-биле ажалдаа. Ол ырым автор боду ыраажы Корбаанды Маа-дыр-оол-биле казы ыраажы-тарга, дыкшыгы-ла чорду. Ыдыг ирларын хойр апар-гына эркен көрүлдедеген болгон ыры дүзүз алыр ко-миссия хуралдарынан алган, чой-лаа ону бийер. Ыры чогаалдыгында эде тургузукчу оожум болгон тым-лык чок болуу турарын ол херечинде турар. Маана моон-да болуу турар бир кол чүе — бот-тодунушук, ону чок кылар херес.

Чайы маана туристер Чогаалдыг келдер. Чогаал эки дүштүр. Чарып чалап турар хал — Сатып-сеткил хайыгар Саймаарыг Азас хал.

Бо шүлүктү Тоора-Хемини хоонуу тудуужу Ондар Де-кгер-оол чогааткан. Алаа а-галы мен бижиди. Тыванын-де ук ыры көрүлде-конкурска ийги шыналды алды. Бо ыры-ны, чери көрүлдеге шалиттинген ирларын Тоора-Хемге, «Тоора-Хем» болгон «Май 1» сокустун аялдуу ажалдыг суурларынга, сүт-бараан фер-маларына база ситенге бога-даларында чойга бараалдаг-тымыс. Шалиттинген ирларга ко-нуу сонургаай, магнитофонга бижидип, өөренип алыскаары аажок болду. Ол хире онза болушукчу Тыва районик дыкшачаннаа эрттирген эл-деп. Оон ийди оргкомитет ол хире шүлүк, ол хире хой алдым үе болгон ажал-ха-рект чаргылап турган беле-кеп алаан белек концертти найысылдаа ооза чыгыс ка-тап чүе үндүрүшкү? «Ыры болза», «Ыры чикте», «Ыры дыкшачанна» деп солунар-да бижип, ыды-мында чүталаа чоруп-лаа турар, а херек кы-рында шалиттинген, белектер-тинген болгон шыналдыгын ырыларын чойга дыкшар, со-нуургаай, кылган ажалымыс боду-дур деп көргүскен арга-с чок болган.

Бот-тыныгыр композитор-ларын боттарыг көрүлде-гиз-биле оларын чогааткан ырыларын шилер көрүлде бистин республикага бир ду-гаар болуу турар. Ону му-рунда чаа чүе организаста-вай турган чүе, кижиге кай-гаар. Ону чылдык ажалын чүталаа. Ычан мындыг турму-ларын тургузукчу күтүскен. Бирээде, он чыл дургузунда бижиттинген ырыларын энес, а чүе бо чылды азы сөөлүг көрүлдеде бир чогааттыган ырыларын киирштырер. Ий-ден көнүдөгүс. Бо улааа хейл эрттир эрелелеттинге берген. Ийде, ынал-ла ко-мсомолдарын дэп херэ бар бе?

Бир иес мындыг чүе болза, пионерлерин, хейлүк шол-аларын өөреникчилери база ажалыларын иеттирген энес? Ыдыг үе болгон күш кайыг турар. Уште, чойдаа дескен херек чок, көрүлдеги эи-не айд көрүлдедеген херге эрттирер. Ырак болгон орук-чирин берге херге көрбас дээрин ол. Ону кижиге бүрүзүг ажал-агын калдыкшында хамаарштыр-бас-даа болза, ажал-херек, ажал-оран, ажал-тыг хама-арштырары ажал болуу дет.

База бир етпес болгон чүе — бот-тыныгыр композиторлар көрүлдеге етпес чыгыл шыдалаан. Чүте Ондар деп билин алаан. Чүте кижиге кай-гаар. Ычан мындыг турму-ларын тургузукчу күтүскен. Бирээде, он чыл дургузунда бижиттинген ырыларын энес, а чүе бо чылды азы сөөлүг көрүлдеде бир чогааттыган ырыларын киирштырер. Ий-ден көнүдөгүс. Бо улааа хейл эрттир эрелелеттинге берген. Ийде, ынал-ла ко-мсомолдарын дэп херэ бар бе?

Батый КЕНЕШ — Бот-тыныгыр композитор.

Надя Рушеванын адамы Николай Константинович Рушев база чурукчу чоран бол-гаш урууну чурукчу болурунга уду салдарын чедирген. ЧУРУКТАРДА: С. К. Токанья «Кодур-оол болгон Биче-кыс» деп чогаалын Н. Ру-шеван каастаан чуруктар.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

АВГУСТ

Понедельник

АВГУСТ 8-те

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

6.30 — «120 минута», 8.35 — «Джузеппе Верди». Ура-чечен фильм, 6-ти сериясы, 9.50 — Бүт бөмбүчүчү допчулаан, 10.20 — «Булуктар», 10.50 — 11.00 — Мелзээр, 15.30 — Мелзээр, 15.40 — Эде тургузукчу прожектору, 15.50 — «Уежикин портрет», Док. фильмдер, баштайгы көрү-түзү, 16.30 — «Ыры-88», 16.50 — «Тамчыктыг удунар», Кино-портрет, 17.15 — Объектив, 17.50 — «XXI чүс чылае эсе-релиция», 18.50 — Уаг кижиге мультфильмдер, 19.05 — Казак ССР-ини Павлодар об-лазынын Ермак хоорайда фер-розилдерге заводунда бот-оруга-чарыктан шыгарты-кыныг дугайында, 19.35 — Мультфильм, 19.45 — «Джузеппе Верди», 6-ти сериясы, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Чеди дүм», Куралдар ажалыг боту-россия чыгыжыг дугайында, 23.00 — Бүт бөмбүчүчү допчулаан, 23.30 — Бөгүн дегелде, 23.40 — 00.20 — Балет артистери-нин концерти.

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика, 8.20 — «Калды» деп аас чо-гаал-этнография ансамблиг концерти, 8.50 — А. С. Грибо-едовтын чогаалдык ажалын дугайында эртем-тайыбырлыг фильм, 9.10 — Мультфильм, 9.50 — Итали дыл, 10.20 — Урт-ларга фильм, «Мономахтын бөгү», 11.25 — «Уаг кижилер болгон туралар», Док. фильм-дер, 12.05 — «Унук», Ура-чечен фильм, 13.35 — Мелзээр, 13.45 — 15.35 — Алыктарга музыкалыг программа, 17.50 — Мелзээр.

КЫЗЫЛДАН

17.55 — В. Сологуб — «Уаг күрөктин ужурун», Кызыл-дык ажалыг көрүктүр теат-рынын шыкы, 18.55 — Урулдарга фильм, 19.05 — «Ажал чага», Телекөрүктүрүн чачааларыг дуугаар дамчыдала, 19.35 — «Азия төвү», Ундурүлде: Мелзээр, Тыва: хөжүлде-нин перспективалары, 20.05 — Мелзээр.

МОСКВАДАН

20.15 — «Тамчыктыг удунар, чаштар», 20.30 — Бүт бөмбүчүчү допчулаан, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Беш ми-нута шылде көрүшүк», 22.10 — 22.45 — Музыкалыг

программа «Эртеги почта».

МОСКВАДАН

17.50 — Мелзээр, 17.55 — Спортчиге программа: Баскет-бол допчулаан, Парус спорт, Делегей чемпиондыг, Талын-деа дамчыдала, Автопорт, Делегей чемпиондыг, Венгрия-даа дамчыдала, 19.30 — Делегей паворамы, 20.15 — 20.30 — «Тамчыктыг удунар, чаштар».

Вторник

АВГУСТ 9-те

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

6.30 — «120 минута», 8.35 — 11.15 — «Джузеппе Верди», Ура-чечен фильм, 6.7 серия-лары, Чалсарда, (9.50) — Мелзээр, 15.30 — Мелзээр, 15.40 — «Хегау старттар, 16.20 — «Беш чыл: ажал-херектер болгон кижилер», Телефильм-ия баштайгы көрүлү, 16.40 — Дурга Ладина (Индия) боту-таныш композицияларын күтүскен, А 17.20 — Урулдарга фильм, «Амыр чок өгүлде», 18.30 — Шыларга, ССР-и чемпиондыгында, 18.45 — «Бөгүн дегелде», 19.05 — «Кижиге болгон мультфильмдер, 19.40 — «Джузеппе Верди», 7-ти сериясы, 21.00 — «Уе», 21.30 — «Эде тургузукчу прожектору: чүталаа айтырлар болгон шилтир-лер», Алыч-чөм бараанларын боттарынын хем-халыг дүрүлде-лүрүз, 23.00 — Бөгүн дегелде, 23.10 — 00.30 — «Людмила Сенчина сикерин чалап тур».

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика, 8.20 — Орус уагустун ийги-риг концерти, 8.40 — Эр-тем-тайыбырлыг фильм, 9.00 — Француз дыл, 9.30 — Мультфильм, 10.00 — Е. Романов чу-рукчуныг мастерказында, 10.20 — «Хоорайлар болгон чылар», 11.20 — Урулдарга фильм, «Макар-исти», 1-ти се-риясы, 12.25 — Француз дыл, 12.55 — Мелзээр, 13.05 — «Уе», 21.30 — «Оттук оруктар», Ура-чечен фильм, 9-ку сериясы, 18.10 — Мелзээр.

КЫЗЫЛДАН

18.20 — «Кулугура болгон амыралда», Автордук ырылар-ныг республика фестивалы, «Бистин аалчылары», 19.10 — «Тыва чери», Ундурүлде: Мелзээр, «Көсүк агитация — пропагандалын дүштүр хей-ри», «Бойдус камгалалыг чүтала айтырлар», 19.40 — Мелзээр, 19.50 — Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг удунар, чаштар», 20.15 — Казык болу-к салына, Турин, 20.30 — «Му-зыкалыг кыос», 21.00 — «Уе», 21.30 — «Дирин планета», 3-ку сериясы, «Сонгу чүк аргал-ары», 22.25 — Совет мры кон-церти, 22.55 — 00.55 — Бүт бөмбүчүчү допчулаан, «Дино-моз» (Киев) — «Жальгир».

УШКУ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.10 — Мелзээр, 18.20 — Орус балерина В. В. Тонина дугайында телефильмни баш-тайгы көрүлү, 18.50 — Му-льтфильм, 19.00 — «Совет Ои-делинге бараан бооп тур мен», 20.00 — 20.15 — «Тамчыктыг удунар, чаштар».

Среда

АВГУСТ 10-те

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

6.30 — «120 минута», 8.35 — 11.15 — «Джузеппе Верди», Ура-чечен фильм, 7.8 серия-лары, Чалсарда, (9.50) — Мелзээр, 15.30 — Мелзээр, 15.40 — «Хегау старттар, 16.20 — «Беш чыл: ажал-херектер болгон кижилер», Телефильм-ия баштайгы көрүлү, 16.40 — Дурга Ладина (Индия) боту-таныш композицияларын күтүскен, А 17.20 — Урулдарга фильм, «Амыр чок өгүлде», 18.30 — Шыларга, ССР-и чемпиондыгында, 18.45 — «Бөгүн дегелде», 19.05 — «Кижиге болгон мультфильмдер, 19.40 — «Джузеппе Верди», 7-ти се-риясы, 21.00 — «Уе», 21.30 — «Эде тургузукчу прожектору: чүталаа айтырлар болгон шилтир-лер», Алыч-чөм бараанларын боттарынын хем-халыг дүрүлде-лүрүз, 23.00 — Бөгүн дегелде, 23.10 — 00.30 — «Людмила Сенчина сикерин чалап тур».

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика, 8.20 — «Забайкалыг угула-рыг ансамблиг концерти, 9.00 — Эртем-тайыбырлыг филь-м, 9.25 — Немец дыл, 9.55 — «Цирк, цирк, цирк», 10.45 — Озал-ондак чок шымычкын дэп, 10.50 — «Горыг сена-зылда совет балет», 11.15 — Урулдарга фильм, «Макар-исти», 2-ти сериясы, 12.20 — Немец дыл, 12.50 — «Бойдус-биле демесик», Телефильм, 13.35 — Мелзээр, 13.45 — 15.10 — «Оттук оруктар», 10-ку се-риясы, 18.05 — Мелзээр.

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Док. фильмдер, про-граммалар, 18.45 — «Комсомол болгон эде тургузукчу», Бай-Тайга районик комсомол организастыгын ажалын дугайында, 19.05 — Делегей бойлаанын дугайында беседа, 19.15 — «Азия төвү», Ундурү-лде: Мелзээр, «Эде тургузук-чуушук экономикалыг», «Күн-кулугурун чүтүскен», 19.45 — Мелзээр, 19.55 — Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг удунар, чаштар», 20.15 — Казык болу-к салына, Турин, 20.30 — «Бу-гүдөгү болгон кижиге бурзу-гун», Бис, ат салбаа кижиге, Чуртталга туугаларында немей бижидилер дугайында база катан, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Док. фильм-дер», «Черны экин кы-мыл», Грузиянын суурларында кооперация хөжүлдезин дугайында док. фильмдин

баштайгы көрүлү, 22.35 —

23.25 — Хол бөмбү, В. И. Са-виниге турактаатка дегелер маргылаады. Эр кижилер, ССР-и биле Болгариянын ши-линдик командалары.

УШКУ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.05 — Мелзээр, 18.15 — П. И. Чайковский артыг деле-гей конкурсунын дуралды, ССР-и-ни уагустун артыг В. Пьяко, 19.00 — «Он алды харга чедир болгон он улу пазы», 20.00 — 20.15 — «Там-чыктыг удунар, чаштар».

Четверг

АВГУСТ 11-те

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

6.30 — «120 минута», 8.35 — «Джузеппе Верди», Ура-чечен фильм, 8.9 сериялары, Чалсар-да (9.50) — Мелзээр, 11.10 — 11.45 — «Кижикчилер», 15.30 — Мелзээр, 15.45 — Эде тургузукчу прожектору, 15.55 — Док. фильмдерини баштайгы көрүлү, 16.45 — Мультфильмдер, 17.05 — Музы-ка шыгалымы, 17.50 — «Он алды харга чедир болгон он улу пазы», 20.00 — 20.15 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Оттук оруктар», 10-ку се-риясы, 18.05 — Мелзээр.

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика, 8.20 — «Сибирь кулазы», 8.55 — «Достоосыйын чу-руктар», 9.15 — Испан дыл, 9.45 — «Архитектор Шехтель», 10.20 — Телефильм, баш-тайгы көрүлү, 10.40 — Мультфильмдер, 11.10 — Урул-дарга фильм, 12.15 — Испан дыл, 12.45 — «Беш минута иштинде көрүшүк», Ура-чечен фильм, 14.10 — Мелзээр, 14.20 — 15.35 — «Оттук оруктар», 11-ти сериясы, 18.05 — Мелзээр, 18.15 — «Ыр-88».

КЫЗЫЛДАН

18.30 — «Кымыл телесту-занын почтасы», 19.15 — «Ты-ва чери», Ундурүлде: Мелзээр, «Туугужулар хуниг», «Хаматы камгалалы», 19.45 — Мелзээр, 19.55 — Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг уду-нар, чаштар», 20.15 — «Шу-дук чогаалы», Марина Цис-лева, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Делегей», Ура-чечен фильм, 1-ти се-риясы, 22.50 — 23.40 — Хол бөм-бүчү, В. И. Савиниге турактаатка дегелер маргылаады. Эр кижилер, АКШ биле Фран-циянын шиландик командалары.

УШКУ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.05 — Мелзээр, 18.15 — «Ыр-88», 18.30 — «Көздө-дө дамчыдала», 19.30 — Рит-инг гимнастика, 20.00 — 20.15 — «Тамчыктыг удунар, чаштар».

Пятница

АВГУСТ 12-те

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

6.30 — «120 минута», 8.35 — «Джузеппе Верди», Ура-чечен фильм, 9-ку сериясы, 9.45 — Чуртта, Чер, 10.45 — 10.55 — Мелзээр, 15.30 — Мелзээр, 15.45 — Эде тургузукчу прожектору, 15.55 — Оре-ла телестузушук программасы, 17.05 — «Улусчу чогаал-ка», 17.35 — «Онда-ондаа көш шымычкын дэп», 18.25 — Мультфильм, 18.40 — Бөгүн дегелде, 19.00 — XIX парт-конференциянын угуламын-ны-биле, 19.25 — «Өгүлде экраны», «Часегитиб», Ура-чечен телефильм, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — ССР-и-ни уагустун артыг Ю. Соло-мян, 23.00 — 00.35 — «Хол бөм-бөд», Көжүн информация-музыкалыг программа.

ИЙГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — Эртеги гимнастика, 8.20 — Концерт, 8.40 — Эр-тем-тайыбырлыг фильм, 9.00 — Мультфильмдер, 9.20 — Англия дыл, 9.50 — «Демей кижиге дуулаа чедип келген», Ура-чечен фильм, 11.10 — Англия дыл, 11.40 — Урулдарга филь-м, «Урулдар ажалы», 12.45 — «Ырак-тоок», Телефильм, 13.20 — Мелзээр, 13.30 — 14.55 — «Оттук оруктар», 12-ти сериясы, 18.05 — Мелзээр.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — «Кымыл телесту-занын почтасы», 19.15 — «Ты-ва чери», Ундурүлде: Мелзээр, «Туугужулар хуниг», «Хаматы камгалалы», 19.45 — Мелзээр, 19.55 — Чаралдар, реклама.

МОСКВАДАН

20.00 — «Тамчыктыг уду-нар, чаштар», 20.15 — «Шу-дук чогаалы», Марина Цис-лева, 21.00 — «Уе», 21.35 — Эде тургузукчу прожектору, 21.45 — «Делегей», Ура-чечен фильм,

КОЛ ШИМЧЕДИКЧИ КҮШ

кижиктин ислерин «Не-
медалы» медалдын
I чергизи-биле
Струн-оол Мария Мов-
овна—«УТКА 25 чылы»
чың кооперациянын с
аргелекчили.

Торжу Валентина Тоск
овна—«УТКА 25 чылы»
хоттук ажилчыны.

Ымий-оол Клара Андр
— «Найрал» сово
ажилчыны.

Беш уругну божарн «И
ажиктин ислерин «Не-
медалы» медалдын II ч
биле

Аракчаа Зоо Бицхейнэй
Аргы-Ууруг ортумк школ
ийн төлжигшүүлэ.
Бүрбүгшэ Наталыа На
овина — «Ак-Туруг» сов
агжылчин.
Даржай Нелдэ Ми
овина — Чаа-Чөл суурд
салтын нэжээлэ.
Сагаан-оол Акгыр-ымс
зыт-оловина — Чагты
мук школанын төлжиг
шүүлэ.
Ховалды Вера Седия
«Утка .25 чылы» сов
агжылчин.
Совединэ Президиумун
Совединэ Президиумин

РТТАРЫНД

эскиздерини төзөүдө
болгаш оларын ботташ-
тырууларын талашы-
п, заргай жөмөгчөтүн ай-
Эас туругустуушуну ку-
дальнаа параллаа ка-
зындаи артистка ча-
нын чөлөз, эрге-ча-
улустан болау туур-
делди туругуларын пи-
жы программанын хере-
кени куугураарын б-
болуз журагул деп, до-
тиде айтып туур,
поддиктин улагуныш
чоруларынн э-не д-
еисиз, алабак соотал
далашкынн соотал
чоруларынн, бисте со-
луларынн чедип алы-
херини айткын чон-
-80-

**АГЕНТИЛЕ
ДЫҢНАДЫ**

ПЕКИН, (САТА). КУ
Ганьш провинциясында
цаньда полигондан
чегал спутник саны ү
гыс. Ону эртем шалы
болаш технологияот, шен
дерин жорулары-биде

(4-дуг дэхол-2-а) ракетатай
үндүргөн. Ракетаны салхуу-
дурарга ГФР-ийн, Швейцар-
Францын болгаш АКШ-ын
дэшткы фирмаларынч
лээлекчилери эн баштай
газар көргөнир. Спугуу-
барым терман бүдүрүл-
шенелде алпардуурамын
кан. Эртм-шинчилел ажы-
дур чорутканын соолдо

индия. Делкинн
вунде кол кудумчу

Оон хая санныг зал-
рынга хүнүүн-е ял-
бүрү хемчеглерни кыл-
турар.

ЧУРУКА: Совет
тем болгаш культу-
базыннын номчу-
залы.

М. КАПУСТИННИН
фотозу.

(СЭТА).

Выйы-оол Клара Андреевна — «Найбар» совхозтук аялчыны.

Беш уругун божаан болган кижитиктен иелери «Иенин медалы» медалдын II чегин биле.

Аракчаа Зоэ Бичикейнава-Арты-Узун ортукман школанын тежаалчыны.

Бүрбүжөн Наталья Насымовна — «Ак-Тург» совхозтук аялчыны.

Дарайыл Недама Михаил — Чыг-Хол суурда ислел салтын ниякын.

Сагаан-оол Алыр-хыс Кызыл-ооловна — Чыгыш ортукман школанын тежаалчыны.

Ховалыг Вера Седяповна -
«УТКА 25 чылы» совхозу
ажылчыны.

Совединиц Президиумуну
Совединиц Президиумуну
О.Л.
июль 27.

**ДЕЛЕГЕТИ
МЕАЭЗЛЕРИ**

ПРАГА. Чехословакияда Паправ хоорайда (Чөөн-слк обл.) индустриалдыг район төвүндө кол онзагай чуул В. И. Ленинниң беш метр бедик хуаер турускаалы болу берген. Оун байырыг ажы-дымышкын хоорайнын партия-гана болган. Турускаалдын автору—скульптор, академик Эмиль Ванков.

В. И. Ленинниң турускаалы ажыдарының азуалында Чехословакияның Коммунист-тиң партиясының Тен Комите-диниң делегациясы кирешкен.

БУДАПЕШТ. Венгрияда Се-дег хоорайнын чурттакчылары болган аалчылары делегет-

ни. «БҮР»-да эде тургустуу-
иуушкуну байлаадырын
параллалтын шынар талаа-
биле социал чаз ролуну дуг-
ийнада шытпирин паралау
дуген. Ында парлау тур-
солунарын, номнарын парла-
унадырын болгаш мептер-
адырын системазында эде
ескерилгелери төсөлүл-
болгаш олары боттанды-
чорударын талаа-биле та-
даргай хемчегелери айтка-
Эде тургустуушкуну бай-
лаадына парлаада, кажан

ымдан артыкка чартамын
челпез, эргечкери
удустан болуп турар нин
долди тургусарынын пар
жи программанын керек ки
рынга кууседиринге бар
болуп журауду деп, докум
тиде айтып турар. Ч.
политтикти угуламышкын
чорундарына э-н-н дэшт
челпез, калбак социал чүг
ламышкынын боттайдыр
чорундарын, биткин сорул
дарынасты чедип алдыр
херээнге ажылы чонун ч
жениншиккисерн болгад тур
соруун кириштиреринэ э
газы ажык-чарлык чорук б
дурун ында айтыган.

ПЕКИН. (СЭТА). КУР-а Ганьсу провинциясында Цинхайда полигонундан эки чегар спутникти салып уадырны. Оуу эртем шиянчелдер болган техноклутуру шенелдерни ворудары-биле салып уадырлар деп. Сихуа агентидел диннадыр турар. Бердигер арбагаже оуу «Чанчжун» («Уагу поход-2») ракета-биле уадырлар. Ракеты салып уадырлар ГФР-нин, Швейцария, Францияны болган АКШ-та даштыкы фирмаларына таллоочилерин эш байтар хагаарлар көргөткөн. Спутник барымы-терман буадырларга шенелде аппаратуразы туркуука. Эртем-шиянчел аялалары зоруктаанын союда, оуу Черже дедир экекп хондуралар деп Сихуа агентиан.

ИНДИЯ. Делинин тавинде кол кудумчуларнын бирээзинде бедин бажың кайы ырактап көстүп кээр. Ол болза совет эртем болгаш культуранын бажыны-дыр. Оон хөй санныг залдарыга хүнүмү-не язы-бүрү хемчеглерни кылыш турар.

ЧУРУКТА: Совет эртем болгаш культура бажынынн номчулга залы.

М. КАПУСТИННИН
фотозу.

(СЭТА).

